- פ"ז משנה ד'
- למדנו כאן משנה דין 'עוללות
- איזהו עולו' – כל שאין לה לא כתף ולא נטף
- יש כאן כמה פי' מה  זה כתף ומה זה נטף עי' ר"ש ב' פירושים – וע"ע רמב"ם ובדרך אמונה שהביא כל השיטות בזה
- נבאר רק פשוטם של דברים לפי' הר"ש בפי' קמא וכ"פ הרא"ש והרע."ב:
- אשכול ענבים בנוי כך:
- יש את השרביט האמצעי שעובר לכל ארכו של האשכול –
- לאותו שרביט מחוברים הרבה 'אשכולות קטנות' – קוראים לזה 'שריגים'
- סתם אשכול יש הרבה אשכולות קטנות [סריגים'] ושוכבים זה על זה 'כמשוי שעל כתפו של אדם הוא' – וזה נקרא כתף –
- אבל כשאותם 'שריגים' - אשכולות קטנים - מפוזרים בשרביט 'לכאן ואחד' אין שוכבים זע"ז – זה נחשב שאין לו כתף.
-
- מה זה 'נטף' – בסוף השרביט 'למטה' מחוברים גרגרים של ענבים לגוף השרביט ובדרך כלל תלויים שם הרבה ענבים – וע"ש שענביו נוטפות למטה זה נקרא 'נטף'
- ואם אין הרבה גרגירים למטה זה נחשב שאין לו נטף
-
- עכ"פ אומרת המשנה שעול" הינו שאין לא כתף ולא נטף
- 'אין לו נטף' - אין הרבה אשכולות למעלה ואין שוכבים זע"ז – וגם 'אין לו נטף' אין לו הרבה גרגירי' למטה רק כאן א' שם אחד – אז הוי לענים
- אבל אם יש לו כתף אף שאין לו נטף
- או שיש לו נטף אף שאין לו כתף – לבע"ה
-
- עולל – זה יסוד המתנה ...
-
- אומרת המשנה שאם ספק לעניים
- מהו הספק כ' הר"ש שהספק הוא האם יש לה כתף או לא
- מה זה כתף שהשריגים שורבים זעג"ז
- אם יש ספק אם זה שוכב זה על גבי זה הרי זה לענים
- מדוע ?
- הממע"ה
- ברעק"א לעיל סופ"ד מבואר שזה מדינא דספק לקט לקט ...
- והטעם דרשי' מקרא עני ורש הצדיקו – צדק משלך ותן
- ועי' רעק"א שם שכ' ליישב דהנה דעת כמה ראשונים שבדין ספק לקט לקט נחלקו ר"מ ורבנן שר"מ לעיל שם הוא דס"ל ספק .. לקט אבל לדעת רבנן הממע"ה
- ותמה א"כ מדוע פס' הרמב"ם כר"מ שספק לקט לקט הרי רבנן חולקים ויחיד ...
- ותי' שזה מח' ואח"כ סתם ד'כאן' המשנה סתמה כר"מ שספק לקט לקט ...
-
- ולמעשה הדברים מפורשים בר"ש תו"כ ז"ל

- ספק לעניים. ספק אם נראות שדרה בנתיים כגון נראית ואינה נראית במקצת. וילפינן מדכתיב עני ורש הצדיקו הצדק במתנותיהן. פי' אפילו היכא שיש ספק
- ..
- שו"ר בסמ"ג רפז' שגרס כן בד' התופסתא:
- תניא בתורת כהנים מניין שספק לקט לקט ספק עוללות עוללות ספק שכחה שכחה ספק פאה פאה תלמוד לומר לעני ולגר תעזוב אותם ואח"כ הביא את מקור הגמ' בחולין עני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו
- 
- אבל התפא"י כאן נקט שאין זה מדין ספק לקט דעי"ש שתמה דמבואר בגמ' חולין קלד. שדינא דספק לקט לקט הוי רק כשיש חזקת חיוב ...
- ובעול' אין חזקת חיוב שהרי זה גופא הספק אם יש כאן עולו' או לא [לא נתפרש מדוע 'לקט' כן חשוב חזקת חיוב ויל"ע]
- ולזה כ' שכאן באמת אין את הדין הרגיל של 'ספק לקט לקט' – ומה שכאן בספק אזלי' לחומרא כ' ב' הסברים
- כל שיש לו ספק אם יש לו כתף – גם זה נחשבלעולחל בתורת וודאי דאין דומה לשאר אשכולות ..
- עוד כ' דהוי ספק של חסרון ידיעה ואין ע"ז שם ספק [צ"ע עדיין לכאו' גם בספק זה המעע"ה].
- ועכ"פ יש נ"מ עצום מההדין בספק אחר – לא בספק האם יש לו כתף ונטף או לא ... ספק אחר אם זה עולולות או לא
- לד' רעק"א וכמו שראינו בסמ"ג והר"ש אז גם בזה נלך לחומרא – אבל לשיטת התפא"י כל ספק עולול' לחומרא
- ורק בספק המסוים הזה האם זהנחשבלכתף או לא בזה הוא דאזלי' לחומרא ...
- --- ולפי ד' התפא"י יבוארו ד' הר"ש והרא"ש להלן ..
- וע"ע משך חכמה פ' קדושים ...
- 
- והנה הר"ש הביא כאן ירושלמי:
- בן לוי שנתמנה לו מעשר טבל ומצא בו עוללות עושה אותן תרומה ומעשר על מקום אחר
- שואל הירושלמי 'עוללות לאו של עניים הוא' – איך הוא יכול לעשות זאת תרו"מ על מק"א
- רבי אבהו בשם רבנין דתמן אני אומר מן הנקרצות עם האשכולות:
- כלו' הבן לוי שקיבל זאת יכול לתלות שזה מן הנקרצות עם האשכול שמבואר בהמשך המשנה שגם העול' הוי לבע"ה ...
- וק' מ"מ מידי ספק לא נפקא דאמנם שמא מן הנקרצות עם האשכולות אבל שצמא לא ומספק – הרי מבואר במשנה שספק עולו' לחומרא
- והיהמקום לומר שהבן לוי יכול לתלות שאם הישראל הביא לו ? מסתמא זה מן הנקרצות שהוי לבע"ה
- אבל אה"נ אם לישראל עצמו יהיה ספק אם עולול' אלו מן הנקרצות או לא אז באמת זה יהיה לענייים דספק לקט לקט
- וכן משמע מד' הראב"ד על הרמב"ם פ"ד הכ"ו עי"ש [ועי' שם שתמהע.,ד הרמב"ם]

- אבל המעיין היטב בר"ש ורא"ש מבואר שגם אצל ישראל הדין כן שבספק הוי לבע"ה ולא לעניים
- וזהתמוה מהמשנה שהרי ספק עולול' לחומצראכדין כל ספק מתנו"ע וספק לקט לחומרא
- ולד' התפא"י ניחא מאוד ...
- כל ספק לקולא מלבד ספק כתף ...

- עוד אומרת המשנה:
- עוללת שבארכובה אם נקרצת עם האשכול הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים
- מדובר שיש לו ענף גדול שבו תלויים הרבה אשכולות ענבים – ובאותו ענף – יש אשכולות רגילים – ויש אשכולות שהם עולול' – האם העולול' שנמצאים באותו ענף הוי עול'
- אומרת המשנה שהדבר תלוי:
- 'אם נקרצת עם האשכול' –לבע"ה
- אם אינה נקצרת עם האשכול לעניים
- בפשוטו הדבר תלוי מה עשה עם קצר את כל הענף הגדול אז הוי לב"ה
- אם קצר כל אשכול לעצמו – קצר את העולו' בפנ"ע ה"ה לעניים
- לכאו' הטעם שזה טפל לכל הענף ולא דנים אשכול זה בנפרד והוא בכלל כל הענף שהוי לבע"ה
- והינו יסוד 'מתנת' עולו' הוא שהוא אשכול וקטן ועלוב – עולל לגבי איש – אשכול קטן זה זיכתה התו' לעניים
- אבל אם קוצר אותו יחד עם כלך הענף רואים כ"ז כאשכול ענק וגדול וגם העלול' הוא חלק מאשכול זה – ולכן הוי לבע"ה
- אבל עי' תיו"ט ותפא"י שהשוו זהלדין הקמה מצלך על העומר בשכחה וצ"ע.
-
- לכאו' פשוט שאם כל האשכולות שבאותו ענף הוי 'עולול' שהוי לעניים – דרק כשכל האשכולות לא הוי עולו' – ה"ה נטפל לשאר אשכולות...
-
- מש"נ שתלוי אם קצר את כל הענף דהוי לבע"ה – או שקצר את העול' בנפרד
- עי' שערי אמונה שכ"כ בדעת הרמב"ם
- אבל עי' דרך אמונה שכ' בדעת הר"ש [שהביא ד' הירושלמי על הא דפס ידו על דין זה] שאין זה תלוי 'בפועל' אם תלשו בפנ"ע או עם שאר הענפים רק תלוי בדרך ... ועי"ש מה שכ בדעת הרמב"ם
-
- ....
- נח' כאן ר"י ורבנן בדין 'גרגר יחידי' אשכול שאין לו אשכולות קטנות [אין לו שריגים'] - רק הגרגרים מחוברים בשרביט עצמו והם מחוברים צפופים זה ליד זה
- נח' ר"י ורבנן אם יש לו דין עולו'
- רבי יהודה סובר שלא חשוב עולו' וה"ה לבע"ה – דחשוב כיש לו כתף כיון שהם צפופים זה ע"ז

- אבל חכמים סוברים שזה נחשב עולו' והרי"ז לעניים דרק כשיש פסיגים 'אשכולות קטנים' זע"ז חשיבי נטף
- אבל כשאין פסיגים זה גופא נחשב כעולו' [אף שלכאו' יש לו נטף .. אבל זה גופא שונה משאר אשכולות רגילים – זה עוד 'סוג' עולו'
-